

Életutak – dr. Harangozó Imre

1970-től nyugdíjazásáig Heves város orvostársadalmának meghatározó személyisége volt dr. Harangozó Imre. Feleségével együtt emberöltőnyi időszakot töltöttek a településen a helyi, a környékbeli lakosok és a gyógyítás szolgálatában. Erről a szinte páratlanul hosszú munkában töltött időszakról, életének fontos mozzanatairól vall az alábbi oldalakon a jelenleg Budapesten élő Főorvos Úr.

Jászfényszarun születtem 1936-ban, földjüket szorgalmasan művelő parasztok gyermekeként, ahol a Zagyvába folyik a Galga folyó. Szülőházam ma is áll, a Kossuth utca 61-ben. Kicsi gyermek koromban óvodába is jártam. Óvónénim Márkus Mariska néni volt, aki sok szép versre és énekre megtanított minket. Az iskolában tanító bácsim Miklósi István, akit nagyon szeretünk, csendes nyugodt természete miatt, Battonyán, szülőfalujában alussza örök álmát. A Zagyva csendes nyugodt folyó, de amikor megáradt, tavaszi hóolvadáskor, hatalmas területeket elöntött.

Tanuszodám a Zagyva mellett a Makkos erdőben sással szegélyezett tó a Sárkánygödör volt, amelyben sok pióca tapadt a fürdőzők testére. A jászfényszaruakat talán ezért is nevezték „Piócásoknak” (nagyapám mondása).

Szüleim: édesapám Harangozó Imre és édesanyám Rusai Rozália. Iskolás koromban elhatározták, hogy gimnáziumba fognak beíratni, így kerültem több társammal 1947-48-as tanévben Gödöllőre a Premontrei Gimnáziumba. A Rendet 1948 nyarán feloszlatták. Óbudára az Árpád Gimnáziumba kerültem, kedvelt tanárom Dr. Beresztóczy György magyar szakos tanárom volt.

1950-ben, összeállították a kuláklistát, melyre nagymamám tévesen rákerült, így várnom kellett kb. 2 hónapot, mire nagymamám nevét törölték a listáról, és a jászberényi Mikszáth Kálmán Gimnáziumba felvettek. Szüleim ekkor már Jászfényszarun, a Vasút Tanya 84. szám alatt éltek. Kerékpárral kellett utaznom Jászfényszarura gödrös, köves úton hogy a 7 órakor induló buszhoz odaérjek. Novemberben reggel 6 órakor, még sötét volt, a szél mindig szemben fújt és az eső is akkor esett, amikor a kerékpáron ültem.

Este 4 óra körül értem haza a tanyára, gyakran éhesen, sokszor fáztam. Villanyunk nem volt, petróleumlámpa fényénél tanultam, szüleim már aludtak amikor a lámpát eloltottam.

Kedvenc tanárom Simon András magyar szakos tanár volt, de kedveltem Sáros András matematika szakos tanáromat is aki osztályfőnököm is volt. Simon tanár úr sok verset feladott megtanulni, ez segített a helyes magyar beszéd elsajátításában.

Közben zajlott a parasztság módszeres üldözése, tönkretétele, kényszerítése, hogy minél többen lépjenek be a TSZ-be. Harsogta a faluban a mikrofon: aki nem teljesíti a kukorica beadását nem kap iparcikket. Vagyis ha akarsz venni egy lavórt, vagy lábast, be kellett szolgáltatni a kukoricát, tojást, húst, lisztet. A lovak széna helyett töreket ettek, mely kikezdte a szájukat, lesoványodtak, és az öreg lovak gyak-

ran elpusztultak. Ezekkel akart Rákosi Mátyás mélyszántást végeztetni.

5 hold földünk volt (1600 négyszögöl/quadrát föld egy hold) nyáron szüleinkkel és testvéremmel ezen dolgoztunk és primőr árut termeltünk hogy meg tudjunk élni. (paprika paradicsom uborka dinnye stb.)

Közben más is történt. Sok paraszt ember elhagyta földjét, munkakönyvet váltott és az iparban helyezkedett el. Így nagynéném férje is, otthagyta földjét elment bányába dolgozni, hamarosan egy balesetben meghalt. Ott maradt nagymamám, nagynéném egy munkaképtelen nagybátyám és a föld. Nem mehettem a harmadik gimnáziumba. Két lovat kellett hajtanom és azzal édesapám irányításával dolgoznom, hogy ennivalónk legyen. Ekkor már tudtam kaszálni és a kaszát megfenni. Mindent megtanultam az otthoni paraszti munkából. Öcsém, Miklós is minden munkát végzett, amit tudott.

Fél év múlva érkezett egy Martonvásárból elüldözött ember családjával lovaskocsin, aki átvette a föld megdolgozását. Engem az iskolám magántanulónak nyilvánított, levizsgáztam a féléves anyagból és folytathattam az iskolai tanulmányaimat. Mondtam édesapámnak, itt nem lehet maradni, merre menjek ha leérettségizem?

– Legyél orvos!

– Én?

– Igen!

A negyedik gimnáziumi osztályba Hatvanban iratkoztam be. Már ez is szabad lett. Érettségi vizsgámon Bartos igazgató úr jelen volt. Az időszerű politikai eseményeket mindig tudni kellett. Érettségim előtti napon bemondta a Rádió: Muszka Imre sztahanovista a kongresszusi versenyben 2020 %-ot ért el (gondolom négyen adták kezébe az anyagot és hárman vették el).

Magyar tételelem második kérdése (akkor alkotmánytan is volt) így szólt: Az ember új viszonya a munkához. Így kezdtem: hogy mennyire megváltozott az ember viszonya a munkához azt mi sem bizonyítja jobban, mint Muszka Imre 2020 %-os teljesítménye a kongresszusi versenyben... Bartos igazgató felállt, tapsolt, elég, ne is mond tovább Kitűnő! Kérdi igazgató úr:

fiam neked is öröm a munka? Valamit motyogtam...

Orvos egyetemre jelentkeztem, felvettek. Budapestre. Diákszállóba kerültem a Nagyváradi tér közelében lévő Ernő utcába. A szobában 16 ágy volt, mind emeletes. Volt egy nagy terem ahol akár éjfélig is lehetett tanulni. Menzán étkeztünk, ahol csaknem üres húslevest kaptunk, főzelékhez valami húsfélét, szárnya, lába a csirkének.

Sokan nem reggeliztek (nem volt mit), hazavittünk két darab szelet kenyeret, amit lopunk a menzáról. T. Gyula fogorvos hallgató vett egy kilós kenyeret 15 deka zsírt és azt addig ette amíg el nem fogyott. M. Sándor sosem reggelizett. Háromhetenként hazautaztam, édesanyám sültött nagyobb mennyiségű túrós és mákos rétest: felvittem a diákszállóba a szobába. Kibontottam. Azonnal megették, elfogyott. Úgy is gondoltam!

Az első év simán lement, többen kiestek az egyetemről, az én kitűnően érettségizett F. Tibor barátom is. Panaszkodott, ezt az ütemet (tanulás) nem lehet kibírni. Ő panaszkodott, én meg tanultam. Hogy otthon mit mondott szüleinek, nem tudom.

Katonaság

Az első év befejezése után mind a négy egyetem hallgatóit júliusban egy hónapi katonai szolgálatra behívták Aszódra a laktanyába. Bevonuláskor fürdés, egy fehér port tartalmazó nagy edényből, egy továbbszolgáló katona, beszórt a hónaljunkat, (mintha fertőzöttek volnánk.) Hajunk levágva 2 cm hosszúságúra. Orvosi vizsgálat után beöltözés katona-ruhába, gimnasztika, (ez a fogalom a felső, belebújós ruhát jelenti, más néven zubbony), nadrág, csizma, kapcát csavartunk a lábunkra, és indulás mindenkinek szalmazsákot tölni. Ez nehézséget okozott néhány városban nevelkedett fiúnak. Egy szobában- amelyet körletnek hívtak 30-40 ágy volt.

Másnap reggel hat órakor: ébresztő, föl! üvöltötte egy szakaszvezető! Mosakodás, le reggelizni. Mindent parancsra kellett csinálni. Mi-

előtt adták a reggelit az ügyeletes tiszt hangosan mondta: jó étvágyat, elvtársak! Ki azt mondta, köszönjük, mások, viszont kívánjuk, vagy valami mást, hangosan vagy halkabban. Alhadnagy kijavította: helyes válasz: jó étvágyat alhadnagy elvtárs!

Reggeli után kivonulás a gyakorlótérre. A rajparancsnokok üres, nyakba akasztható géppisztolyt kaptak. Én a 14 kilós golyószórót, A mögöttem álló 3 üres tárat un. rakaszt, egy hordozható tarisznya félébe, a többiek hosszú nyelű pusztát. Ezt dióverőnek hívtuk. Mindenki kapott egy „tarisznyát” benne a gázálcot, gumiköpeny, guminadrág sapka.

Naponként a laktanya mögött gyakoroltunk, máskor a Galga folyón átkelve a bagi dombokon.

Ha a városon áthaladva masíroztunk mindig énekelni kellett a hadnagy kedvenc nótáját: „Szép az idő száz evező csattog a vízben már...”

– Ropogjon a nóta elvtársak! – mondta H. Márton, a piliscsabai kiképző ezred hadnagya. Igen, mondtuk amikor roskadoztunk a fáradtságtól az izomláztól, hiszen két hónapi tanulás után egész nap a dombokon vagy az aszódi sík területen futkároztunk. Minden órában volt tíz perc szünet. Ki lehetett gombolni a felső gombot, miközben süttött a nap, felhőtlen ég, izzadtunk, és aki két gombot is kigombolt, arra azt mondta a parancsnok derékig ki van gombolkozva mint egy utcalány... Közben a csizma feltörte izzadt lábunkat, sarkunkat.

Első vasárnap eskütétel a laktanyaudvaron kilenc órakor. Álltunk a forró napon, nagyon meleg volt. Egyszer úgy éreztem szédülök, elájultam. Társaim egy árnyékos helyre vittek, lefektettek, azonnal visszanyertem eszméletem, a többieket elindították körben az udvaron a riadó téren, én meg az árnyékból integettem feléjük, nevetve. Egyszer csak „mintha ló rugott volna meg” hátulról egy katona egy vödör vízzel nyakon öntött. Hirtelen felugrottam.

– Kösz! – mondtam. Ez volt katonáéknál a vizes borogatás.

Egy délután a körletben maradtunk. H. Márton hadnagyunk politikai előadást tartott. Mindenki szundikált, ő beszélt egyre hevesebben,

vörös haja és vörös bőre egyre pirosabb lett, azt mondta: ... Elvtársak én így álltam szemben Farkas Mihály elvtárssal” (honvédelmi Miniszter a Rákosi-féle rendszerben) mutatott az elől ülők felé: „azt is mondhattam volna neki szervusz kisöcsém!” Erre még nagyobb felhördülés, sőt nevetés, mondták többen: csak nem?

– De bizony!

Nevetés! Ő is nevetve mondta:

– De bizony ám!

Vegyi gyakorlaton mondta kedvenc hadnagyunk – egyéb marhaságok mellett: „elvtársak ha felveszik a gázálcot, gumiköpenyt, gumicsizmát és a gumikesztyűt, jöhet a sugár mázsaszámra!”

Mondtuk egyszer neki, miért kell felfelé futni a domboldalon és üvölteni hogy hajrá, és közben szűrő mozdulatokat tenni az ellenség felé? Miért nem lefelé futni? Azt válaszolta, mert az túl könnyű lenne! Mondtuk magunkban: milyen kár!

Harmadik vasárnap ügyeletes tisztként feljött a körletbe beszélgetni, voltak akik ott pihentek. Mutogatta saját kézi fegyverét és magyarázott. Kissé ittas is volt. A pisztoly elsült!

Megdöbbenés, hirtelen kijózanodás, döb-bent csend. Nem sérült meg senki. Halkan mondta: elvtársak ha lehet, senkinek ne szóljanak erről, engem ezért Budapesten a Fő utcára vihetnek a katonai ügyészségre. Meglátják elvtársak milyen jó dolguk lesz holnap!

Hétfőn kivonulás a Galga folyón át Bagra.

– Kicsit oszoljanak szét! – mondta. Ha elkiáltom magam „repülő!”, pillanatok alatt tűnjenek el az utcáról, és fél 12-kor találkozunk a 3. számú magassági pontnál az erdő szélén. Figyelem: „repülő!” Eltűnt mindenki az utcáról. Bementünk egy udvarba. Pihentünk a fák alatt. Közben a idős néni kérdezte: innának-e egy kis bort? Harsány igen volt a válasz. Jól berúgtunk többen. Délben találkoztunk a 3-as számú megjelölt pontnál, éppen jött ellenőrizni a gyakorlatot a laktanya parancsnoka. H. Márton szalutált, jelentette, minden rendben történt a délelőtti gyakorlásokon!

A nyarat a szüleimnél töltöttem, segítettünk testvéremmel a szüleinknek.

Következett a második év, anatómia, élettan, biokémia, szövettan, marxizmus. A legnehezebb év.

Az idősebbek azt mondták, ha ezen átmész, halványan oda írhatod a neved elé hogy dr. Tanultunk nagyon sokat, jött a vizsga időszak, május, június. Első három vizsgám sikeres volt.

Szövettan következett. Vizsgáztatott dr. Aros Béla adjunktus, asztala alatt feküdt kedvenc sárga vizslája, mindenki megsimogatta, azért is, hogy elnyerje gazdája szimpátiáját. Biztosan én is. Negyedik felelő voltam. Két jó tételt húztam, elmondtam. Tett fel kérdéseket más anyagrészekből is. Tudtam ezekre is válaszolni. Jött a szövettani rész, kérdésem volt a fog és a vékonybél szöveti szerkezete, már a szövettani metszetet makroszkóposan felismertem. A diákszállóba ki lehetett hozni a metszeteket, én is jól átnéztem egy késő éjszakában. Tíz képletet állított be. Mindet megismertem. Megáll és így szól:

– Te miért nem tanultál egész évben?

A tanársegédnő elégtelenre állított be!

Döböntem hallgattam. Magamban: ez a „satrafa” nő összetévesztett valakivel.

– Feleleted négyes, de mert nem tanultál egész évben így kettes.

Magamban: sebj, csak görbüljön. Beírta. Diákszállóban kérdezték: hogy mentél?

– Kettes, megvan az évem.

Többen nem tudtak átmenni a másodév vizsgáin, reggel azt mondtam elég a kettes, csak meglegyen.

Júliusban ismét katonaság, már Egerben. A katonaság alatt megtanítottak a rendre, pontosságra, fegyelemre. Kiképzésen a szakaszból Pannonhegyi Albert barátommal minden gyakorlaton ott voltunk, csak mi ketten. A kapcaterés nem volt könnyű, ezért sokaknak felsértette a csizma a lábát. Egy gyakorlat után már nagyon fáradtak voltunk. Kérdi parancsnokunk:

– Ki menne el a 300 méterre kitett zászlóért?

Mindnyájan lapítottunk. Jelentkezik Prónai Laci és indul, kocogva futott teljes felszereléssel a zászlóért (ifjú korában futó volt).

A nyarat ismét otthon szüleimnél töltöttem. Valami miatt Pestre kellett felutaznom. Vettem egy újságot. Hazafelé a vonaton olvastam Boldizsár Iván cikkét. Valami furcsát éreztem, a hangnemében volt valami szokatlan hang. Otthon volt telepes rádiónk. Abban is hallottam valami furcsa hangot, mely eltért a szokott pártsajtó hangulatától. 1956-ot írtunk. A diákszállóban egy kisebb emeletes ágyas szobában kaptam helyet, szokatlan hangvételű írárok jelentek meg a sajtóban. Október vége felé tartottunk, egyszer csak mondták, két nap múlva gyűlés lesz az egyetemen. Odamentünk délután két órára. Mondták:

– Kivonulunk, tüntetés lesz a Parlament előtt. A Kálvin-téren találkozunk a műszaki egyetemistákkal.

Fél háromkor elindultunk az Üllői út 26-ból az úttesten négyes-ötös sorban. Áthaladtunk a Kálvin-téren, tovább a Nemzeti Múzeum előtt, majd a Madách téren, kiszélesedik az utcán haladó tömeg, megálltak a villamosok. A Bajcsy-Zsilinszky utcánál mondták: megyünk a Parlament felé! Közben a tömeg kettévált, fele a Parlament felé, míg mások kiabálták? mi a Sztálin-tér felé megyünk, mely a Dózsa György úton van a Városliget szélén. Mire ennek közelében értünk, már alkonyodott, és nagy tömeg volt ott. Teherautó állt a szobor közelében, drótkötél a szobor lábán, húzták, de a szobor nem mozdult. Előkerültek a lángvágók, kezdik vágni a csizma magasságában, közben óriási hangzavar többen énekelni kezdik a Himnusz! Egy-szer csak ledőlt a szobor! Óriási hangzavar. Mellettem állt a feleségem, akinek pár hete kezdtem udvarolgatni, hirtelen megcsókoltam!

Óriási hangzavar után már sötétedett. Feleségem családja a Liget másik oldalán lakott, ezért hazakísértem: Már az úttesten és a ligetben is óriási tömeg ünnepelt. Mondták, kiabálták, menjünk a Rádió épületéhez! Én nem mentem, elindultam a Nagyváradi-tér közelében lévő Ernő utcai Diákszálló felé, útközben halottam hogy a Rádiónál az AVH-sok már lőnek! Ó borzalom, mi lesz itt? Másnap már valamelyik laktanyában, talán a Kilián laktanyában fegyvereket osztottak már az éjjel. (Kilián laktanya

az Üllői út és a Nagykörút kereszteződésében volt. Másnap, harmadnap Pesten állomásozó tankok jelentek meg az utcán, rajta fegyveres civil ruhás felkelők, barátkoztak a szovjet tankok vezetőivel.

Színre lépett Nagy Imre politikus, Maléter Pál honvédelmi miniszter.

A lakosság „örjögött” értük. Talán a harmadik nap tüntetésre hívták a lakosságot a Parlament elé. Készültem odamenni, de valami miatt nem tudtam odamenni. Az ÁVO emberei tüzet nyitottak a békés tüntetőkre. Sok a sérült és a kövezeten maradt halott. Marosán György (gúnynevéen buci gyuri) harsogta már előző nap is: mostantól lövünk! Nesze neked demokrácia, lőnek a munkásokra. Kedves ÁVO-s urak, nem lehetett volna a levegőbe lőni, vagy melé? Jártunk az utcán szabadon, de az ÁVO-sokat „halálra” keresték. Megostromolták az akkori Engels-teret, (ma II. János Pál tér) Hallottunk akasztásokról is. Én nem láttam. Voltak ott besorozott kiskatonák is Például a hevesi Csikós családból is, akiket ártatlanul elsodort az élet. Minden élet érték, még az ÁVO-sé is. November 4-e hajnalán megérkezett a Vörös Hadsereg, kitört a háború. Az Üllői úton, a Körúton, szétlőtt házak, kiégett tankok, melyeket üveg benzinnel felgyújtottak. Szörnyű volt!

A közeli lánykollégiumból átjöttek a riadt lányok. Kaptak külön szobákat melyek kiürültek szabaddá váltak. Több diák hazautazott. Így én is egy alkalmi teherautóval. Otthon már nagyon vártak.

Végelszámolás: rommá lőtt lakások, nem kevés halott, orosz kiskatonák is. Rengeteg sérült. Menekülő emberek.

Miért nem disszidáltam én? Mert erre semmi okom nem volt. Én nem harcoltam. 4 napig bejártam a Szigony utcai Idegklinikára. Segítettem a sérültek ápolásában, ellátásában. Szüleimet és testvéreimet semmi körülmények között nem hagytam volna el! Hová mentem volna? Szüleim akik felneveltek és szép pályám elindulásában támogattak, itt hagytam volna? Soha!

Februárban indult az Egyetemen az oktatás. I. Mihálynak fegyvere volt és Rácznak is, aki munkásgyerek volt. Ráczt eltűnt, nem láttam

többé. I. Mihály átköltözött a Naphegy-téri kulturáltabb diákszállóba. I. Mihályból párttitkár lett az egyetemen, majd a II. Sebészeti klinikám tanszékvezető professzor. Tóth Ilonkát, aki 6. éves végzős hallgató volt, rábízták a Thököly utcában fekvő betegeket – mivel nem volt már orvos –, perbe fogták és kivégezték. Azt fogták rá, hogy késsel megölt egy ÁVO-st ott a kórházban. Mások azt állították, benzint adott vénásan a sérülteknek, és részt vett a földalatti munkában, stb. Szobra van az Egyetem előtt, Árpádföldön van az emlékháza. Hatalmas képe van a Veres Péter úton egy ház falán, aláírva egy Márai idézet: „Egy nép azt mondta: elég volt.”

Én nem hiszem, hogy egy hatodik éves orvostanhallgató képes volna ölni! A feleségem társaival ott volt egy tárgyalásán. Ő majd elmeséli hogyan zajlott a kivégzésre jelöltek tárgyalása. Féléves vizsgánk nem volt. Év végén vizsgáztunk az egész évi anyagból.

Nyári gyakorlat belgyógyászatból

A váci kórházba kerültem. Dr. Lélek István adjunktus vett kézbe minket. Nagyon sokat lehetett tanulni tőle, hasznos, és gyakorlatias volt. Itt voltak még egykor szerzetes nővérek. A sebész főorvos is elvégezte a teológiát. A neve Jávorszky Ödön. (Úgy tudom a mai váci kórház is róla van elnevezve.) Ebéd után a Pokolszigetre vitt át a komp és ott strandoltunk délutánonként.

Kimentem a piacra és megnéztem a zöldségek árát. A gyakorlat után a szüleim paprikáját Vácra adták fel a vonatra. Megérkezett kb. vagy 10–14 zsák paprika a vasúton Vácra. Éjjel utaztam én is. A forró napon a Fő téren volt a piac. Mind eladtam. Kimentem a vasúti pályaudvarra, 13 Ft-volt egy tál pörkölt. Megittam két pohár málnaszörpöt és beültem a vonatba és Aszódig jót aludtam. Ezt az utat megismételtem augusztusban még kétszer. Szüleimnek segítettem.

A negyedik, ötödik év is lement. Már egy kicsi tekintélyünk is volt, főként az elsős és második évesek előtt. A klinikai szaktárgyak nem voltak olyan „szárazak” mint az elején. A vizs-

gáztatók sem voltak annyira „vadak” mint az elején. A negyedik évben már a kórházi osztályon voltunk, én a nőgyógyászattal kezdtem a volt Weiss Alice Kórházban, mely az Orvostovábbképző Intézethez tartozott. A professzor dr. Győri, a tanársegédem dr. Oriovics József volt, akitől a legtöbbet tanultam. A kórlapokat diktálta, én írtam, és sok minden megragadt bennem. Rengeteg, vagy túl sok „angyalcsinálásnál” (abortusz) asszisztáltam. Egyet nekem is kiírtak. Megcsináltam tisztességesen. Egy munkásnő volt, aki egy 100-ast dugott a köpenyem zsebébe. Zavarban voltam Ránéztem Oriovics doktorra. Szemével intett, rendben. Meglátta ezt Edit doktornő...

Pár hónap múlva találkoztam egy csoporttársammal, Blatniczki Ilonával. Megállt:

– Mit csináltál te az Orvostovábbképzőben? Alig tudtalak megvédeni az Egyetemi Párbizottságban! Edit (orvosnő az Orvostovábbképzőben) elmesélte hogy a betegektől pénzért! Megvédtelek! Mondtam hogy az nem létezik, Imre egy tisztességes ember jól ismerem Ő ilyent nem csinálhatott! (köszönetem dr. Blatniczkinék!)

Az Arany János utcában volt az albérletem, diákszállót a hatodévesek nem kaphattak. A szobám fűtetlen volt, két dunyhával takaróztam, naponként a kórházakban fürödtem, fáztam. A téli hónapokat átvészeltam. Vizsgáim sikeresek voltak. Államvizsgám utolsó tárgya a marxizmus volt. A jegyet beírták, a vizsgáknak vége lett. Hazautaztam boldogan. Édesapámmal találkoztam először. Kérdi:

– Fiam, a vizsgáknak vége?

– Igen, Édesapám!

Hallja ezt jó édesanyám:

– Nincs több vizsga? Akkor már doktor vagy!

– Édesanyám, majd ősszel ha felavatnak!

Csaknem könnyeztünk. Október elsején Gyöngyösön kell jelentkeznem a sebészeten! Egy parasztembernek a fia egyetemet végzett, és orvos lett? Édesapám nem is értette, létezik ez?

Orvos lettem a gyöngyösi Bugát Pál kórház sebészeti osztályán.

Beosztottak egy idősebb orvos mellé. Megtanított a legegyszerűbb feladatok elvégzésére, kórlapok megírására, a helyi feladataim elvégzésére. Egy hónap múlva beosztottak önállóan ügyeleti szolgálat ellátására. Műtétekhez asszisztáltam, majd később kisebb műtéteket én is kaptam. Közben áthelyeztek 1961 nyarán Egerbe, onnan pár hét után Átányba, mert a helyi orvos a Tiszába fulladt.

Kaptam egy szobát az orvosi rendelő közelében. Óriási felelősség nehezedett rám. Úgy éreztem vizsgálni, gyógyszerrel rendelni és önállóan, nagy felelősség! Nyár volt, nem volt járványos betegség, mindenkit alaposan megvizsgáltam. Ez nagyon tetszett az átányiaknak. Jött a falu értelmisége bemutatkozni: Szilva Sanyi bácsi a református tiszteletes, Szabó János agronómus, Nagy Kálmán, az iskola igazgatója, Pelyhe János postamester, Sebők Kálmán, az Áfész képviselője és a tanácselnök Gajdos József.

Meghívtak egy névnapra, ahol mindannyian jól berúgtunk. Szerencsére vasárnapra virradtunk, de egész nap beteg voltam. Nagyon erősen agitáltak, hogy maradjak itt a faluban mert elégedettek voltak a munkámmal. Legjobban dr. Szabó János marasztalt. Ígértem, ha leszakvizsgázom sebészetből, visszatérhetünk e kérdésre.

Visszakerültem Gyöngyösre. Elvégeztem az altatógép használatához szükséges három hónapos tanfolyamot, melyből vizsgát is kellett tenni.

E gépi altatásnak a legnagyobb erénye, hogy a kezemben az oxigénballonnal segítem a beteget az oxigén felvételében, ha kell segítem a légzését, ha nem szükséges, hagyom hogy spontán lélegezzon. A másik előnye, hogy hányás esetén nem kerülhet idegen anyag a légutakba, mely tüdőt súlyosan károsítja. A beteget vénásan rövid altatóval elaltatjuk, feltárjuk egy eszközzel a gégebemenetet, bevezetjük a gégen át a légcsőbe a gégecsövet, felfűjjük a csövön kívül lévő ballont, és csak a csövön át mehet be az oxigén és a N₂ vagyis a nitrogén-oxigén keverék, hozzáadva akkoriban a Fluotán nevű altatógázt. Így nagy biztonsággal altatható a be-

teg. Korábban az okozta a gondot, ha elégtelen volt az oxigénellátás.

A másik nagy előrelépés volt az osztály életében az infúziós kezelés megújítása. Összehívták a kórház orvosait és felkészülve minden főorvos a saját területéről előadást tartott az infúzió fontosságáról és formájáról.

Kezeltünk Tetanusz-fertőzésben megbetegedett esetet is. Szörnyű volt amikor jött a görcs, felordított az éjszaka csendjében a beteg és a tarkójára és a sarkara támaszkodva megfeszült a test egy híd formát képezett. Még alkoholt is adtunk a görcs oldására. A beteg túlélte a fertőzést.

Sok sérvet, vakbelet, visszeret és aranyeret operáltunk. (Egy régi vicc jutott eszembe: Ki az abszolút szegény? Akinek pléhből van az aranyere! Bocsnat a tréfáért.)

A nagy műtétek a gyomorcsomoklás az epekő miatt műtöttek, de a különféle vastagbél műtétek, beleértve a végbélkiirtásával járó műtéteket, ahol a bél a hasfalra van kivarrrva.

A baleseti sebészeti esetek műtéteit az akkori idők legkorszerűbb műtéti módszereivel kezeltük. Volt combnyak-szegezés, combcsont velőüregén átvezetett szegezés, térdszalag és porc-sérülés miatti műtétek, bokaszalag-sérülés és bokacsontok törése miatti csontszegezés. Ficamok közül mindennapos volt a vállízület, a könyökízület ficamodása. A csuklótájék törése miatt ritkán végeztünk műtétet.

Minden sérülés után röntgen vizsgálat történt De végeztünk végbél és vastagbél alsó szakaszát átvizsgálva végbél tükrözést, vagyis a végbélnyílástól visszafelé egy vizsgálóeszközt bevezetve átvizsgáltuk a vastagbél és végbél alsó szakaszát 17-18 cm-re.

Idézek egy magyar, Németországban élő sebész, dr. Gaál Csaba: Anekdoták című könyvéből A *rectoscopy* (vastagbéltükrözés) versikét:

Talpad helyett térd-könyökön
a torkodban verő szívvel,
Gornyadozol asztallapon,
égnek álló csupasz seggel.

Ily kicsavart testhelyezettel
orvosod bár megalázott,
„A vizsgálat érdekében kell ez”
ahogy magyarázott.

Máris valagam szemléli,
amit még magam sem néztem,
Fel sem ocsúdok, más lesi,
mi van belül a végbélben.

E „banális”, rutin teszttel
kívül, belül megmotoznak
S e nem szalonképes eszközt,
hívják pedig proktoszkópnak.

Angol versike

Sétáltunk néha a Mátrában, a Kékestetőn, reszelt májat kaptunk Szentistvánban a Vidróczki-csárdában. Télen a Kékestető déli lejtőjén tanultunk síelni, mely egyre jobban ment. Mátrafüredi presszóban kávéztunk néhányszor. Megnéztük Gyöngyös város nevezetességeit, a gimnáziummal szemben lévő Mátra Múzeumot, a Nagytemplom szépségét csodáltuk és a Zsinagógát. Nyáron délutánonként, vagy korra reggel úsztunk a helyi strandon. Időközben 1963-ban feleségemmel házasságot kötöttünk (négy sebész kötött házasságot a gyermekgyógyászatban dolgozó doktornőkkel).

Leszakvizsgáztam sebészetből jelesre (bocsnat a dicsekvésért...). 1965 november elsején távoztunk a kórházból.

Hevesi életünk

Első napunk Hevesen: címünk: Április 4. út 9. volt. Megvásároltuk az első bútorainkat akkor még a Pélyi út sarkán lévő bútorboltban, Párnákat lepedőt stb. az áruházban. Első éjjel Átányban aludtunk Szabó Jánoséknál

Utcáról hoztuk az artézi kút vizét, volt vezetékes víz is de nem iható. A szennyvíz az udvaron lévő szennyvíz-ülepítőbe ürült, melyet időnként kiszippantottak. Első ismeretségünk a kert végén lévő Réz családdal történt, mely örök érvényűvé vált, „középső” Réz Tibor ak-

kor unoka volt, ma nagypapa. A család, Károly bácsi, Gizi néni Kápolnáról származtak, Irénke pedagógus volt, Tibor a Járási Tanács művelődési osztály helyettes vezetője, ifjabb Réz – vagyis a középső – iskolába járt. Másik szomszédunkban Csékek éltek, mögöttünk Mészáros Józsefék. Szemben velünk építkezett Tóth Gyula és neje Erzsike, pedagógusok. Tóth Gyula gyermekeim testnevelő tanárja volt a gimnáziumban.

Feleségem a Deák utca első házában, a régi Szakrendelőben kezdett rendelni, Borbélyné Kati volt az első asszisztense. Ott rendelt dr. Péterfy Gyula nőgyógyász, két fogorvos és dr. Rédei Lajos laborvizsgálatokat végzett, főállásban járási főorvos volt.

Én Tarnaszentmiklósról és Hevesvezekényre költöztem, ahol kapcsolódhattam a községbe, mint körzeti orvosnak, mivel még nem volt kész a későbbi Szakorvosi Rendelőintézet. Később Erdőtelken és Tenken is helyettesítettem.

Feleségem munkaköréhez tartozott a Szülőotthon, ahová minden nap el kellett mennie, a bölcsőde, hetenként kétszer délutáni tanácsadás ahová beteg nem mehetett. Oda szűrővizsgálatra hozták a gyerekeket. Táplálási és egyéb okok miatt például csípőízületi fejlődészavar gyanúja miatt (csípőficam szűrésére). Minden kedden délután 14–18 óráig (egy napon három községben) ugyancsak tanácsadásra jöttek gyermekeikkel az anyukák. Feleségem munkatársai tanácsadáson a védőnők voltak.

Fő feladata a gyermekvizsgálat volt. A 40 000 lakosú 16 községből álló járás területéről 18 éves korig beutaló nélkül bárki jöhetett.

Egy év múlva a Köjál-hoz kerültem, a Járási Tanács Egészségügyi Osztályára ahol Rédei Lajos volt a főorvos én a közegészségügyi felügyelő.

Munkakörömbe tartozott a járványügy, élelmezés-egészségügy, munkaegészségügy iskola-egészségügy, település-egészségügy. Munkatársaim Koren Pál ellenőr, Csatai Mária ellenőr, Kobolák József egészségőr, Tóth László egészségőr, Hajdú János egészségőr. Az ellenőröknek középfokú egészségügyi végzettségük volt. Sokféle feladatom volt Ellenőriztem az

oltásokat, járványügyi feladatokat, az élelmezés-egészségügyet foglalkozás-egészségügyet, a vendéglátó helyeket, iskolákat. Véleményeztem az építéssel kapcsolatos feladatokat, véleményezték a benyújtott tervrajzokat, de még a Tisza II. vízlépcső munkálatait is.

Egy érdekes, munkán kívüli eset:

Mindenkinek megünnepeltük a névnapját, munkaidő után. Felköszöntöttük az ünnepeltet. Hoztak kis borocskát is, meg kávéztunk, beszélgettünk. Vicceket meséltünk (Pl. az inas szőlőgróf úr! Fordítva ül a lovon! Gróf: honnan tudja, hogy én merre akarok menni?)

Egyszer az én névnapom következett, november 5., Imre nap. Kérte Koren Pál – aki Pélyen lakott már Irénke védőnőnél, amely akkor még furcsa dolog volt –, hadd maradjon itt ő is, és megtenném-e, hogy utána hazavinném Pélyre. Mondtam, rendben van. Normálisan telt a névnap, volt kis borocska is, de én nem fogyasztottam alkoholt. Elindultunk négyen: Csatai Mária és talán Smidelik Kati gépíró is velünk volt. Sötét volt az éjjel, talán még a hó is kezdett esni. Pali örült és kérte, majd menjünk be hozzájuk egy kávéra. Ígértük, jó. Hazaértünk Pali lakására, Pélyre, ahol kopogott az ajtón:

– Irénke, nyisd ki az ajtót!

Hang nincs bentől. Ismétli:

– Irénke, nyisd ki az ajtót!

Irénke hangosan, hogy kihallatszott:

– Menj azzal a piszok Harangozóval oda ahol eddig voltál!

Mondom Palinak:

– Köszönöm, hogy hazahozhattalak!

Elandalogtunk, a szép hóesésben, s a Trabant autómmal hamarosan hazaérkeztünk.

Megszületett első gyermekünk 1966-ban Budapesten a Weiss Alice Kórházban dr. Oriovics doktorbácsi karjaiban. Kislány lett, az Adrienn nevet kapta. Feleségem 5 hónapi szülési szabadságot kapott, utána vissza kellett mennie dolgozni Terhesen utolsó napig ment a kerékpárral a szülőotthonba. Növekedett kislányunk és Feri bácsi, az akkori I. számú iskola igazgatója azt mondta reméli az ő iskolájába fog majd járni. De nem így történt. Óvodába a református templom mellettibe járt és az ott szerzett

barátnőikkel együtt a II. számú Iskolába írattnak be. Kezdetől jól tanult, szorgalmas volt. Kijavította Juliska néni vásárlási könyvében a helyesírási hibákat, a hibás kifejezést pirossal aláhúzta. Valahol hallotta azt a mondást – lehet hogy otthon –: „lapul mint púpos gyerek a prés alatt”. Elgondolkozva egyszer így szólt

– Apu, miért teszik a púpos gyereket a prés alá?

Erre már hirtelen én sem tudtam válaszolni, kicsit gondolkodnom kellett hogyan magyarázzam meg ezt egy gyereknek.

Odaérkezésünk után talán decemberben vagy januárban feleségem ágyban fekvő beteg lett. 3-4 nap múlva hozzánk érkezett Misi Vilmos a pártbizottságtól és mondta, hogy akar beszélni a doktornővel. Anyósom, mielőtt a lakásba behívta volna, kérdezte tőle miért keresi, és honnan jött? Meglátta ezt Réz Tiborné Irénke, aki az udvaron át igyekezett a II-es iskolába. Szólt, hogy egy pillanatra akar Mária nénivel beszélni. Anyósom hozzáment és halkán súgta, ez az ember a pártbizottságról jött, tessék beengedni! Jó, megkérdezem a lányomat fogadja-e? Jöhet, fogadja. Feleségem ágyban feküdt. Misi Vilmos sokszorosan bocsánatot kért, de a pártbizottságot kérte fel az egri Kórház igazgatója Dr. Osváth Gábor, ellenőrizze le hogy valóban beteg-e a doktornő. Furcsa! Hiszen Rédai volt a járási főorvos, nem neki szólt a kórház igazgatója hanem a „mindenható” Pártbizottságnak. Misi sokszorosan elnézést kért és távozott.

Misi Vilmossal és a Pártbizottsággal soha semmi gondunk, összeütközésünk nem volt, kivéve egy emberrel, akiről később írok.

Kezdtünk megismerkedni a településen élő emberekkel. Mondták: az a magas ember Hevesi József volt kántor, nótaszerző, a Paprika só, szó ami szó szerzője. Mellette az alacsony növésű Hetényi állatorvos úr apósa. Frank Béla bácsi hozta az unokáját egy délután, lázas! Rendelő nem volt, feleségen a szobában vizsgálta meg a rekamiéra fektette. Frank Béla bácsi ezt nagyon sokat emlegette. A Járási Tanács elnöke Magyar István volt, de mindenki csak úgy emlegette, Magyar elvtárs.

Megismerkedtünk Dénes Lajos gyógyszerésszel és Margitkával a feleségével, akikkel később sokszor kártyáztunk. Frank Béla felesége, Mancsi néni volt a benzinkutas, a benzinkút a mostani OTP sarkán volt, kézzel lehetett pumpálni a benzint az autóba. A gázolajtartály a mostani rendőrség előtti szobor helyén volt, egy régi építésű ház előtt, ahol Szabó Mátyás volt a szabó KTSZ vezetője. A térről Eger felé vezető utat Vörös Hadsereg útnak hívták, az út végén volt a Szülőotthon, szép tiszta épületben. Az utca első harmadában lakott dr. Rédai Lajos járási főorvos, szomszédja Srankó László, a járási pártszervezet elnöke.

A Brieger-vendéglő már akkor sem volt egyben, sarkán volt egy kocsmá, az iskola felé volt egy presszó, egy vegyesbolt, a mai Eger felé vezető úton volt egy tejgyűjtő, ahol egyszer egy macskát találtak megdögölve a tejben.

A strand felé vezető út elején volt Pászty Misa bácsinak a koporsós műhelye, átellenben Országgh bácsi rádiós műhelye, később dohányboltja. De tanárok nevei is ismertek lettek, Herczeg János és felesége. Nagy János, Ózsváriné, Barcsik János igazgató, és felesége, Faragó József, Jakab Illésné, Surányiné Marika, Réz Tiborné, említett Tóth Gyula és felesége vagy éppen Kiss Gábor.

Orvosok közül találkoztam még dr. Petri doktorral, akkor búcsúzott egy csecsemőhalandósági értekezleten. Dr. Pál Valéria és férje, dr. Ábrahám László, dr. Jenei Zoltán voltak a körzeti orvosok. A szülőotthont dr. Péterfy Gyula vezette.

Lassan de elkészült a Rendelőintézet, melyet 1970. január 1-jén adták át a rendeltetésének. Dr. Szabó László megyei főorvos azzal adta át: „Szolgálja ez az intézmény Heves és környéke lakosságának egészségét!”

Első igazgatója dr. Varga János lett. Mellőzték dr. Rédai Lajost, aki a megszervezésében sokat vállalt magára. Én mint Rédai doktor helyettese is segítettem, főként a kézi műszerek beszerzésében. Belgyógyászunk Dr. Szevera Margit volt két évig, majd távozott Hatvanba. Asszisztense Nagy Zoltánné volt. A sebészetet én pályáztam meg és ott dolgoztam nyugdíjba lépé-

semig. Asszisztenseim Zöldi Erzsébet, Szekeres Józsefné, Sípos Tiborné Marika voltak. A gyermekgyógyász dr. Szenzenstein Adrienne lett, asszisztense Borbély Gyuláné Kati. A fül-orr-gégész dr. Sági Ibolya, asszisztense Csuka Mária és Bencsik Józsefné, Nőgyógyász Öcsödi Kiss József, asszisztense felesége Baráth Erzsébet. Röntgenben hosszú évekig orvos nem volt, a képeket Egerbe, majd Jászberénybe vitték leletezni, illetőleg magunk leleteztünk. A tüdőfelvételeket dr. Kovács György leletezte. Laborba átmenetileg Pál Valéria segített, kezdettől csaknem nyugdíjazásáig Banáné Mátyás Éva volt ott a fő asszisztens. Főnővér és fizioterápiás kezelő asszisztens Arany Etelka volt. Műszerezettségünk primitív szinten állt, elhasznált régi röntgengép, régi rövidhullám-gép, és gyakran meghibásodó EKG. Pótoltuk amit lehetett szorgalmunkkal, nekünk mindig bizonyítani kellett, hogy mi is vagyunk!

A sebészetten ment a szakellátás, kisebb nagyobb sérülések, törések, zúzódások, ficamok. Amelyet lehetett konzervatívan kezelni, akkor azt végeztük, amelyet nem lehetett, azt kórházba küldtük. Messze van Kisköre, Tiszanána Egertől. Meg kellett gondolni, hogy onnan kis dolog miatt naponta egri rendelésre utazni nagy megterhelés. Ezért amit lehetett, mindent megtettünk betegeinkért. Nem volt bőrgyógyászat, ortopédia, urológia, neurológia. A határ-eseteket is elvállaltuk. Írtuk a lúdtalpbetéteket, művégtagokat, cseréltük a katétereket végeztünk érbetegek gondozását, Mi küldtük Egerbe elsőként a műtetre szoruló érsebészeti eseteket.

Egy furcsa eset ismertetése:

Egy délelőtt Fülöp Pál kísért Sinkovics bácsit a sebészetre aki elesett az utcán előző este. Egyik arcfelén zúzódások voltak az eséstől.

– Megverték este – mondta Fülöp Pál kísérője.

Sinkovics bácsi tagadta a megverést.

– Jó, megvizsgálom.

Tiszta tudat, logikus beszéd ezt rögzítettük. Az agyidegek épnek tűntek. Járása rendben.

Röntgenbe kell menni. De a röntgenellátás szünetelt, mert éppen javították a gépet. Küldtük Egerbe, de ez ellen tiltakozott Sinkovics bácsi. Mondtuk, ha nem megy be a kórházba, holnap jöjjön vissza, talán jó lesz a röntgengép. Sinkovics bácsi elment, többet nem láttuk. Hozzá tartozója feljelentést tett e Rendőrkapitányságon.

Hívtak a Rendőrségre, D. rendőr kikérdezett, találkoztam e az esettel?

– Igen.

Leírtam a sérüléseket, kérdezte D. rendőr, keletkezhetett-e ez a sérülés eleséstől? Válaszoltam: igen. Sinkovics bácsi lánya pesti kórházba vitte, ahol nővérként dolgozott. Utólag tudtam meg, hogy este D. rendőrrel iszogattak a presszóban, majd Sinkovics fizetett, de D. felesége volt a felszolgáló, Sinkovics állítólag 500-assal fizetett, a hölgy pedig úgy adott vissza, mintha 100 forintossal fizetett volna. Ebből vita lett. Sinkovics haza indult. D. rendőr szólt a fiának és annak T. László barátjának, menjetek utána és adjatok neki két pofont. Ettől Sinkovics elesett, megütötte az arcát. Másnap a sebészetten már nem vállalta a megverést, de Fülöp Pál igenis erősítette, hogy megverték. Fülöp: mondja csak el úgy ahogy történt. Sinkovics Budapesten a kórházban hetek múlva szívdargó koponyaüregi bevérzés miatt meghalt. Lánya ismételt feljelentést tett.

Kizárták az ügy kivizsgálásából a megyei Rendőrkapitányságot is, Szolnok megyei Rendőrkapitányság vizsgálta az ügyet, nevezetesen Zsiga hadnagy. Hetekig járt Hevesre. Engem is kihallgatott. Vizsgált más ügyeket is. Egy középkorú nő rejtélyes halála körülményeit, aki „felakasztotta” magát a Kapitányhegyen az erdőben. Hogy került a Járási Tanács elnöke Habera László gépkocsi csomagtartójába egy holttest? Zsiga hadnagy csaknem naponta bejárt a sebészetre. Mindég kérdezett valamit, valamint a finom kávéért, azt nagyon szerette és hogy nálunk délután megpihenjen. D.-t elítélték.

Hevesi termálvíz

Sokan tudták, érezték, hogy a hevesi termálvíz gyógyító hatása lehet. Salgótarjánból, környékéről, sőt budapestiek is kedvelték a vizet, 42 Celsius fokos volt, jól lehetett benne ülni, délutánonként az idősök jól elbeszélgettek egymással a vízben. Dr. Varga János igazgatónk egyszer említette, meg kellene vizsgálni a termálvizet, valóban van-e gyógyító hatása?

Dr. Varga szervezésében egy salgótarjáni reumatológus főorvos, dr. Fajcsák elkészítette a vizsgálat elvi tervezetét, és több mint 300 betegen megvizsgáltuk a víz gyógyító hatását. A betegvizsgálatot én végeztem, előírtan a fürdési időt módosítottam. A strandon Szabó Emánuelné Margit a strandon fogadta a pácienseket, felügyelte a fürdési időt, módosítottam, s a beteg amikor letelt az előírt fürdés száma vizsgálatra jelentkezett. Az volt a végső terv, hogy egy úgynevezett nappali kórházat hozunk létre, ha megfelelő lesz a víz végső minősítése, ahol a mozgásszervi betegek reggel bejönnek, komplex kezelésben részesülnek utána otthon pihennek. Ezt megbeszéltük a Községi Tanács illetékeseivel is.

A vizsgálat megtörtént, 1972-ben és 9 oldalas tanulmány készült el a vizsgálatok eredményéről és a víz összetételéről a vizsgálat előtt és után. Összefoglalva a vizsgálat eredménye bizonyos esetekben gyógyító hatásúnak minősült (a tanulmány ma is meg van). Dr. Varga 1972 évben intézetünkől távozott. Dr. Fajcsák salgótarjáni reumatológus nem volt érdekelt a megvalósításban, így az ügy megvalósítása is késedelmet szenvedett, majd abbamaradt. Később dr. Andrassy Tamás is felvetette a nappali kórház megvalósításának ügyét, majd a strandfürdő és a nappali kórház megvalósulása végleg elmúlt. Nagy kár érte.

Háziipari Szövetkezet

Már magam sem tudom, hogyan hozta létre Tompa Béláné Juliska néni, de prosperáló, szép termékeket előállító ügyes kezek állították elő a szőnyeget, falvédőket, asztalterítőket és egyéb termékeket. Ügyesen csinálták! Ma-

gam is többször voltam benne, csodálóként és vásárlóként is. Dr. Szegő Imre, a szociális otthon orvosigazgatója, Heves díszpolgára mondta egyszer:

– Milyen jó hogy ez itt van, meg van oldva az ajándékozás, mert nagyon szép kellékeket állítanak elő ügyes fiatal betanított lányok.

Későbbiekben a szövetkezet vezetését Báder Miklósné Veronka képzett szövőnő, a Népművészet Mestere cím kitüntetettje vette át.

Odaérkezésünkkor nagyon sok csodálnivaló, ám öregedő mester dolgozott a településen. Kalbantnerék kádakat, hordókat gyártottak. Még ma is megvan tőlük egy virágoskád. Borbély Gyula bácsi mérlegkészítő volt. Petróczki hegedűket készített és javított, Vác-tól–Debrecenig jártak hozzá. Kelemen Jenő fazekasmester volt. Ma is van két szép falra akasztható tálam, amelyet Ő készített. Kirják Béla fodrász borotválta minden nap Gáspárdi bácsit, a Bíróság elnökét. Stander Gyuri bácsihoz vittem a rókát megnyúzni és kikészíteni a bőrét. Arany Imre bácsi szíjgyártó volt. Egyszer elvittem hozzá a vadászfegyverem szíját megjavítani reggel. Ebéd után 2 óra körül mentem érte. Kapuja nyitva, műhelyajtója is, a család még nem ébredt fel ebéd utáni álmából. Ha valaki a fegyveremet elvitte volna, nagy bajba kerültem volna. Fegyvertartási jogomat visszavonták volna, miként vadászati engedélyemet is.

1974. március 13-án megszületett kicsi fiunk, Imre Árpád. Kislányommal Pesten a belvárosban sétáltunk, majd dél felé vissza mentünk a Weiss Alice-ba. Örömmel tudtuk meg hogy kisfiunkat Oriovics doktor bácsi segítette világra. Dr. Oriovics a klinikán középkorú, de rendkívül aktív tanársegéd volt, ezért is kértem a szülés levezetésére ismételtén. Amikor Imke-Árpádkát hoztuk haza a klinikáról olyan szép idő volt, hogy édesanyja kis rövid ingecskére vetkőztette az autóban.

1971-ben Budapesten volt a Vadászati Világkiállítás. Elvittük Adrienn lányunkat is. Sok érdekeset és szépet láttunk. Délutáni ebéddel fejeztük be napi programunkat. Vaddisznópörköltet rendeltünk, Rienke lányunknak házi

disznópörköltet. Rienke ette meg a vaddisznót, én a házi disznóból készítet. A Vadászati Világkiállítás után annak élménye hatására döntöttem hogy kérem felvételemet az Egyesült Kömlői Vadásztársaságba. melyet Szabó János is szorgalmazott, ezt édesapámnak is elmondtam.

Nagyapám vadászott hivatalosan, fegyverét sokszor a határban is magával vitte. A háború idején eldugták, a háború után hivatalosan le kellett adnia. Még emlékszem, szép „kakasos” puskája volt. Édesapám nem vadászott. Azt mondta: „a vadász azt keresi, amit nem veszített el”. Jó mondás!

Első vadászatunk a Galló erdőben volt, lőttem 3 fácánt és megcsodáltam Szabó János Rex nevű kutyáját, amint kitartóan állta a vadat. Mit jelent ez? Ha a kutya megérzi bizonyos távolságról a lapuló vad illatát/szagát nem rohanhat rá, nem verheti fel, meg kell állnia fegyelmezetten, amíg a vadász odaér, ha a vad közben fel kel nem ugorhat utána, sőt lövésre még fekdünie is kell, csak ha a vadász küldi keresésre a vizsláját, akkor indulhat.

Első kutyám Ceglédsképe Boly volt Kitűnő fizikai képesség higgadtság (jó idegrendszer) és kitartó keresési készség, minden lőtt vadat megtalált.

Elvittem kiállításra is, „nagyon jó” minősítést kapott, mert kissé kondícióhiányos volt (nem volt elég kövér) ezért nem kapott „kitűnőt”. Voltak kitűnő kutyáim is, amelyek CAC vagy CACIB címet is kaptak. CACIB azt jelenti: nemzetközi kiállításon győztes.

Minden vadászkutyának kell igazolvány és levizsgáztatás munkában. Csak akkor lehet kivinni a vadászatra, ha levizsgázott. Cél, hogy vadászatot ne zavarja, megfelelően keressen a mezőben, vízen, fegyelmezett legyen és a vadat elhozza és gazdájának átadja. Több kutyámat levizsgáztattam, volt kutyám amely nemzetközi vizsgát is tett, és volt amelyik Országos Vizsla Főversenyen is győztes volt. Erre Frantisek Skopal tanította meg és vezette a versenyen, amelyen még külön kérésre bemutatót is tartott.

Feri bácsit (Skopal) a megyében, sőt azon túl is nagyon sokan ismerték, mert Hevesen májustól minden pénteken vizslaidomítási tanfolyamot tartott pénteken délután 6-tól 8-ig Mindenkiel nagyon barátságos és tréfálkozó volt. Amikor látta hogy már feszültek, fáradtak voltak a vadászok és szünetet kell tartani, „pálinka” volt a jelszó, hogy 15 perc szünet.

Persze sohasem ivott senki pálinkát hiszen mindenki gépkocsit vezetett. Ez a tanfolyam 14 évig tartott.

Egy esetben – mely csak ide tartozik – egy vadász rakoncátlan kutyájának azt mondta: te k**va. meghallotta ezt Skopal bácsi, odament hozzá és így szólt:

– Hol lakik?

Vadász:

– Ki hol lakik?

Skopal:

– Te mondod, k**va.

Nagy nevetés következett és szünet: „pálinka”.

Utolsó kutyám – melyet 8 hetes korában kaptam Rubint Jánostól – annyi galibát csinált az udvarban, elhatároztam, hogy ha nem mutat vadászati hajlamot, nem hozom haza a vadászatról. Feleségem kérte, ilyent ne csináljak. Ari szép küllemű, jó testi felépítésű, rövidszőrű magyar vizsla volt. Átányban vadásztunk és a Hanyi-ér végighaladt a vadászterületen. Lelőttek egy kakast, ami átesett az ér túlsó oldalára a magas nádba. Keresték de nem találták a vadat. A patakot átszelő, Kálból Kisújszállásra vezető vasút hídján átmentünk és a feltételezett leesési hely közelében kerestük a vadat. Egyszer kutyám tőlünk 10 méterre megáll „vad állásban: „Gyertek ide, itt a vad”! Valóban ott volt. Azon a vadászon még két bravúros keresést mutatott. Döntöttem, hazajössz! (egyébként sem hagytam volna kint.)

A következő évben megnyerte a Heves megyei vizslaversenyt, (2010-ben) melyet minden évben a vizsga szabályzata szerint tartottunk. Csaknem 40 évig vadásztam hóban, sárban, vízben, nádban. Csizmám alatt leszakadt a jég, tele lett csizmám vízzel mínusz tíz fok volt a levegő hőmérséklete. Lőttem életemben 10-nél több

rókát, néhány vaddisznót a Bükkben, szarvas-
tehenet, borjút, Átányban, Kömlőn, de máshol
is 27 őzbakot, legalább 30 őzsutát (nő ivarú őz)
sok fácánt és nyulat. Legszebb élményem: en-
gedélyt kaptam szarvas lövésére. A Bükk hegy-
ség egy magas platóján vezetett az utunk január
végén. Elöl ment a hivatásos vadász és utána kb.
15 cm-es hóban óvatosan haladtunk. Én oldalt
láttam egy nagy kődarabot a hóban, a vezető va-
dász intett hogy figyeljek és óvatosan haladjak
utána. Mikor a kőhöz értünk, láttam hogy az
egy hóban fekvő vaddisznó, meg sem mozdul.
Tovább haladva balról egy másik, amely feje
felénk tekint és meg sem mozdult.

Elhaladva mellettük magyarázta a vadőr,
most van a fialás ideje, úgy viselkednek mint
az „ülőstyúk” a tojáson. Megszelídülnek. Cso-
dálatos látvány volt.

A vadászokra úgy tekintenek mint a termé-
szet tönkretevőire, vadak gyilkosaira, Tudják-e
ilyen emberek, hogy inkább a természet védői-
nak kellene tekinteni őket? A hivatásos vadász
őrzi, védi a természetet és a vadat! Például té-
li időben etetőket feltöltik kukoricával, széná-
val lucernával. Azzal kezdődik a dolog, hogy az
etetőket rendbe hozzák, amelyeket szükséges
pótolják, a vadőr rendszeresen gondoskodik
nyáron a vad számára ivóvízről. Gyéríti s vad
kárttevőit pl.: kóbor kutyákat távol tartja a va-
dak rendszeres pihenőhelyétől (szarka, varjú,
róka macska) A vadász tilalmi időben nem lő
hasznos vadra. Megadják a vadnak a tiszteletet.
Például elkészítik a vadászat után a terítéket,
sorban lefektetik a lőtt vadat a földön egyvonal-
ban. Ezen átlépni sem lehet, és a legmagasabb
„rangú” vadásznak tesznek jelentést a vadászat
eredményességéről és jelentik hány vadat és
dúvadat lőttek. Amikor vadászat vezetője meg-
adja az engedélyt a vad szétosztására, egyenlő
arányban szétosztják a zsákmányt mert min-
denki valamilyen formában megdolgozott érte.

A vadászatnak van kultúrája is. Irodalma, ze-
néje, képzőművészete, tudományos irodalma
stb. Van vadászünnep, kiállítás, elbírálják a lőtt
vadat, hogy azt a tudomány szempontjait figye-
lembe véve helyesen lőtte -e a vadász. Soha
sem felejtjük el hogy a vad, vagy annak elej-

tése gyönyörűség, az éhezőknek éték! A vadhús
étel alapanyaga.

A vadászatnak vannak segítői (hajtók kutyák)
és eszközei: töltény, golyós és sörétes fegyverek,
látcső. A lőpatronnak az ára nem is kevés.

Kutyákról pár szót. Apróvad (fácán, nyúl) va-
dászaton német és magyar vizslafajtákat hasz-
nálunk, melyek segítenek a vad felkutatásában,
elejtésében és terítékre hozásában. Az 1971-es
Vadászati Világkiállítás után Magyarországon is
kötelezővé tették a vizslák vizsgáztatását. Csak
olyan vizslát lehet kivinni a vadászatra amelyet
megtanítottak, hogyan keresse a lapuló vadat
a fűben, nádban, amelyik engedelmes és nem
zavarja a másik vadászt a vadászatában és el-
hozza a megtalált vadat a vadászhoz. Minden
megyében van egy Vadászkutya Bizottság. Dr.
Nagy Dezső abasári házi orvos alapította meg a
heves megyei bizottságot a Vadászkamara szer-
vezetén belül. Ennek tagja voltam és csaknem
30 éven át vezetője. Versenyeztem is. 2010-ben
megnyertem a Heves megyei vizslaversenyt.
Egy kutyám 1983-ban Gyomaendrődön Skopal
Ferenc vezetésével országos vizslafőversenyt
nyert.

1985-ben felépült a Tűzoltó utcában saját há-
zunk. A régi, sokszor nedves lakásból új házba
költöztünk. Ebben az időben már kiépült a vá-
rosunk utcáiban a szennyvízelvezetés, épült a
gázvezeték Egyre több földút kapott beton bo-
rítást, sok lakás épült ebben az időben a főut-
cában. Új városháza épült és a városháza körül
a Bethlen Gábor utcával lezárva egy kis lakóte-
lep. A Széchenyi utca, Petőfi utca és a Tűzoltó
utcával határos területen épült harmadik kis
lakótelep. Új gimnázium épült az Álmos utcá-
ban.

Ezek az új kis méretű lakótelepek sok értel-
miséginek, városunkba költözött pedagógusok-
nak adott kellemes otthont és marasztalt itt
mérnököket és más szakmájú embereknek

Már korábban Hevesre települt át a tarna-
szentmiklósi gépállomás Hevesgép néven kor-
szerűsödött és komoly szakember-gárdájával
külföldi megrendelések is voltak, annak igazga-
tója korábban Hevér Lajos volt, a privatizáció

óta Lőrinc László csaknem 150 embernek ad munkát.

Egyéb kisüzemek is dogoztak itt, A KTSZ, a Finomszerelvénygyár, hétköznapi nevén Berva, az Állami Gazdaság gépműhelye.

Korábban működött itt az Állami Gazdaság és a Rákóczi TSZ. Elnöke Gulyás Sándor volt. Elég jól termeltek. Említsük meg a csányi dinnyetermelőket, akik a homokos területeken termelték a hevesi dinnyét. A településnek voltak „hegyei” is. Kapitányhegy, Rózsahegy, amelyek nem voltak valóságos hegyek. Szőlőt is termeltek a homokos területeken, így nevezték: Bánomszőlő (valami oka lehetett az elnevezésnek). Eredt a városközepén folyóvíz is, mégpedig több helyen a város közepén több ponton, mely a Madách úttal párhuzamosan a kertek végében hagyta el a települést.

Tudomány és művészet

A 60-as és 70-es években nagyon sok tanár, mérnök, orvos települt itt le. A főiskolákról az egyetemekről kikerülve idehozták a tudományt, Megalakult a gimnázium, a Zeneiskola (igazgatója Szabó Tivadarné). Oktatták a gyermekeket és nagyon sok leány és fiú került ki innen az egyetemekre, és lettek kiváló szakemberek, sajnos sokan máshol. Járt Hevesen Ady Endre is Biró Lajos írónál (lásd Grúz János Hevesről szóló könyvét). A teljesség igénye nélkül említsük meg Kiss Andrea, Donka Tünde és Harangozó Adrienn nevét, akik megnyertek egy országos irodalmi versenyt. Dr. Kiss Andrea jogász lett, dr. Donka Tünde és dr. Harangozó Adrienn szakorvosok lettek. A régi községházában kialakítottak egy múzeumot, mely helyet adott Hegedűs bácsi és felesége a faluból összeszedett, összegyűjtött régészeti gyűjteményének, és Kő Pál szoborgyűjteményének is, és az elásott, majd megkerült hevesi templom harangjának. A Rendelőintézet megnyitásakor sok szakorvos telepedett itt le. A régi idők-ből említeném Dr. Csaba György professzort, a Semmelweis Egyetem Sejt- és Immunbiológiai tanszék vezetőjét, aki nem itt született, ősei és szülei itt éltek, de minden nyarát itt töltötte és áhítozva nézte a Brieger-cukrászda süteményeit. Önéletrajzi könyvében hevesinek írja

le magát. Lányom, Adrienn nála vizsgázott és megkérdezte tőle, van Hevesen gimnázium?) Hívásomra lelátogattak Hevesre, és kiderült, az Ő nagyapjának a telkén épült a Rendelőintézet. A másik személy akiről írok, az dr. Szegő Imre. Megszervezte a gerontológiai gondozót. Gerontológia az idősekkel foglalkozó tudomány. Szűrővizsgálatokat is végzett. A kandidátusi értekezését a Miskolci Egyetemen védte meg, többben ott voltunk Hevesről. Említsük meg az itt dolgozó egykori háziorvosokat is: dr. Jenei Zoltánt, Pál Valériát, dr. Ábrahám Lászlót és dr. Németh Imrét. Kő Pál Kossuth-díjas és a Nemzet Művésze díj tulajdonosa. Hevesen született neves családból, Maczky Levente nevet viselte (Venti), de mivel ez a név nem volt abban az időben kívánatos, a Kő Pál nevet vette fel. Első kiállítását Hevesen szerette volna megtartani, de ezt nem engedélyezték A Műcsarnokban Budapesten neves művészettörténész vezetésével tartották meg. Felutaztunk többben Budapestre.

A sportban is szép sikereket ért el, Nagy István és Kovács Péter, mindketten a moszkvai olimpiára is kijutottak és országosan is szép eredményeket értek el. Tóth Gyula tanár úr volt Nagy Pista edzője, sőt átmenetileg az országos 4x 100-as váltót is irányította.

Ez a fejlődési lendület valahol valamely okból „megtört”. Elmaradtak a további fejlesztések, a töretlen lendület alábbhagyott, A tudomány és ez a folyóirat is „halódik” más divatok jöttek, más eszmék törnek utat maguknak, még a gyerekek is más játékokat játszanak. Okostelefon. Az nem baj, ha valami megújul, de legyen az célszerűbb, okosabb célravezetőbb. Azt hiszen az internet világára gondolok. Az emberek elmagányosodnak?

Dr. Szegő küzdött betegeivel az elmagányosodás ellen... A COVID-járvány is belerontott az emberi kapcsolatok szabad járásába. Ma a diákok és az emberek keveset olvasnak? Ki tudná ezt megmondani?

Szép pályát jelölt ki számomra az Úr! Ezzel azt is kijelentettem hogy szüleim katolikus vallás szerint neveltek, és tartom is magamat ehhez. Úgy éltem, hogy „ne hazudj, ne lopj, tiszteld apádat, anyádat, feletteseidet, és szolgálj

az Embert”. Sok szeretetet, megbecsülést tiszteletet kaptam én (mi) itt Hevesen az emberektől. Megkaptam a Pro Urbe kitüntetést a várostól. Kezemben a gyémántoklevelem, melyet minden orvos megkap, ha 60 évet eltölt az orvosi pályán.

Mit mondott dr. Szabó Ferenc megyei főorvos a Rendelőintézet megnyitásakor 1970. január 2-án? „Szolgálja ez az intézmény Heves és környéke lakosainak egészségügyét.” Eszerint éltem...

És tettem!

2022. február 16.

dr. Harangozó Imre